

# REALİZME GÖRE GÜÇ VE GÜÇ DENGESİ KAVRAMLARI\*

## Power and Balance of Power Concepts in Realism

Mehmet KEYİK\*\*

Mehmet Seyfettin EROL\*\*\*

### Öz

II. Dünya Savaşı sonrasında uluslararası sistemde liberalizmin yerini realizm yaklaşımı doldurmuştur. Realistler, uluslararası ilişkilerdeki temel kavramlardan olan güç ve güç dengesi kavramlarını gerçekçi bir boyutta incelemişler ve kavrama çok boyutlu bir bakış açısı kazandırmışlardır. Realizme göre uluslararası sistemin temel aktörü devletlerdir. Devletler, anarşik bir düzende güçlerini sürekli olarak arttırmaya çalışmaktadırlar. Gücünü fazla arttıran ve sistemi tehdit eden devlete karşı, diğer devletler ise ittifak oluşturarak güç dengesi tesis ederler.

**Anahtar Kelimeler:** Realizm, Realist, Güç, Güç Dengesi, Uluslararası İlişkiler.

### Abstract

After the World War II, liberalism, which once dominated the international system, was shattered and replaced by realism. Realism has examined the basic concepts in international relations, such as power and balance of power from a realist approach which brought about a multi-dimensional perspective to these concepts. From the realist point of view, the main actors of the international system are the states that are trying to increase their power in anarchic order. When a state increases its power and threatens the system, other states would form an alliance in order to form the balance of power.

**Keywords:** Realism, Realist, Power, Balance of Power, International Relations.

---

\* Makale Geliş Tarihi: 02.04.2019 – Yayına Kabul Tarihi: 01.05.2019

\*\* Yüksek Lisans Öğrencisi, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı, e-posta: keyikmehmet@gmail.com, ORCID: 0000-0002-7155-2633.

\*\*\* Prof. Dr., Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi İİBF Uluslararası İlişkiler Bölümü, Ankara Kriz ve Siyaset Araştırmaları Merkezi (ANKASAM) Başkanı, e-posta: mserol@gmail.com, ORCID: 0000-0001-9175-3742.

## Giriş

Uluslararası ilişkilerin en temel iki yaklaşımından biri olan “realizm”, liberalizmin II. Dünya Savaşı’nı öngörememesi ve engelleyememesi sonucunda liberalizme tepki olarak yükselişe geçmiştir. Realist yaklaşım, II. Dünya Savaşı sonrasında uluslararası sisteme egemen olan yaklaşım haline gelmiş ve uluslararası ilişkiler disiplini kavramlarına gerçekçi bir bakış açısı hâkim olmuştur. Bu kavramlardan en önemli olanlar ise güç ve güç dengesidir. Realizme göre, uluslararası sistemin temel aktörü olan devletler, anarşik bir sistemde yaşamakta olup; hayatta kalmak için güçlerini maksimize etmeye çalışırlar. Bu nedenle güç kavramı, realist yaklaşımda başat bir yere sahiptir. Anarşik bir sistemde güvenliklerini sağlamak için bencilce güçlerini arttıran devletlerden bazıları, sisteme engel olmak amacıyla veya bu amacı gütmeyen güçlerini sistemi tehdit edecek düzeyde arttırabilirler.<sup>1</sup> İşte bu noktada da karşımıza güç dengesi kavramı çıkmaktadır. Böyle bir durumda realizm, sistemi tehdit eden devletin karşısında diğer devletlerin birleşerek güç dengesini sağlayacağını varsayar.

## Uluslararası İlişkilerde Realist Yaklaşım

Uluslararası ilişkiler’de realist yaklaşım, I. ve II. Dünya Savaşı arası dönemde hâkim olan liberal yaklaşımının başarısızlığına tepki olarak ortaya çıkmış ve bu dönemde liberalizmden realizme bir dönüş yaşanmıştır.<sup>2</sup> İnsan doğasının temelde iyi olduğu varsayımını benimseyen liberaller, I. Dünya Savaşı’nın getirdiği büyük yıkımın ardından sorunun uluslararası sistemde olduğunu öne sürmüş ve bu nedenle uluslararası sistemi kendilerince düzeltme arayışına girişmiştir. Nitekim devletlerin aralarındaki sorunları çözmeleri ve uluslararası barış ortamının sağlanabilmesine yardımcı olabilmek amacıyla Amerika Birleşik Devletleri (ABD) Başkanı Woodrow Wilson’un önerisiyle uluslar üstü bir yapı olan Milletler Cemiyeti kurulmuştur.<sup>3</sup>

1 Kadir Ertaç Çelik-Mehmet Seyfettin Erol, “Ulusal Güvenlik Strateji Belgesi Bağlamında ABD’nin Karadeniz Politikası ve Türkiye”, *KARAM*, 15(60), 2018, s. 101.

2 Bülent Uğrasız, “Uluslararası İlişkilerde İki Farklı Yaklaşım: İdealizm ve Realizm”, *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(2), 2003, s. 139-140.

3 Jon Pevehouse-Joshua Goldstein, *International Relations*, Pearson Education, Londra 2017, s. 43.

Almanya’da, 1930’larda Faşist Nasyonal Sosyalizm hareketinin yükselerek iktidara gelmesi ve dünyada otoriter devletlerin ortaya çıkması, uluslararası politikada liberalizmin gücünü yavaş yavaş yitirmesine ve buna karşılık realizmin yükselmesine yol açmıştır. II. Dünya Savaşı’nın ortaya çıkması da söz konusu süreci hızlandırmış, uluslararası anlamda liberallerin barış vaatlerine olan inancın çökmesine neden olmuştur.<sup>4</sup> Zira II. Dünya Savaşı, I. Dünya Savaşı’ndan daha büyük bir yıkımla sonuçlanmış, savaş sonrasında yaklaşık 19 milyon asker ve 20 milyon sivil hayatını kaybetmiştir.<sup>5</sup>

Kısacası liberallerin savunduğu uluslararası sistemde kalıcı bir barış sağlanabileceğine olan inanç, II. Dünya Savaşı’yla etkisini yitirmiştir. Bunun üzerine kendilerini “realistler” olarak ifade edenler, uluslararası sistemde seslerini duyurmaya başlamışlardır.<sup>6</sup> Liberalizmi savunanlar düşüncelerinin iki savaş arası dönemde tam anlamıyla uygulanmadığını söyleseler de realistler, liberalizmin uluslararası politikada yeterince test edildiğini ve onların düşüncelerinin Avrupa’yı ve dünyayı etkileyen savaşları engelleyemediğini belirtmişlerdir. Realistlere göre uluslararası politikada incelenmesi gereken devletlerarası ilişkileri belirleyen etkenler olmalıdır. Bu etkenler de realistlerin gözünde güç ve ulusal çıkar kavramlarıdır. Yani onlara göre Uluslararası İlişkiler, ulus devletler arasındaki güç ve çıkar mücadelesi olarak özetlenebilir. Bu noktada mevzubahis dönemin şartlarına bakıldığında, uluslararası örgütlerin ve ittifakların etkisinin az olduğu ve her devletin kendi gücünü azami düzeye çıkarmaya; yani ulusal çıkarını korumaya çalıştığı ifade edilebilir. Böyle bir ortamda ise savaş kaçınılmazdır. Bu nedenle de barış, silahsızlanmayla değil; devletlerin her durumda savaşa hazır olmasıyla sağlanabilir. Realistlerin bu fikirleri, sonradan çokça eleştiriye maruz kalsa da hatta realizm, Kenneth Waltz’la kendi içerisinde bir dönüşüm yaşamış olsa da realistlerin II. Dünya Savaşı sonrasında kurduğu yaklaşım ve fikirler, 1940’lardan 1980’in ortalarına kadar uluslararası

4 Faruk Sönmezöğlü, *İki Savaş Sırası ve Arasında Türk Dış Politikası*, Der Yayınları, İstanbul 2011, s. 48.

5 Deniz Ülke Arıboğan, *Uluslararası İlişkiler Düşüncesi*, Bahçeşehir Üniversitesi Yayınları, İstanbul 2007, s. 194.

6 Davut Ateş, “Uluslararası İlişkiler Disiplininin Oluşumu: İdealizm/Realizm Tartışması ve Disiplinin Özerkliği”, *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 10(1), 2009, s. 17.

politikaya ve uluslararası ilişkiler disiplinine hâkim olmuş ve çeşitli dönüşümlere uğramak suretiyle varlığını günümüze kadar sürdürmüştür.<sup>7</sup>

### ***Realist düşünürler***

II. Dünya Savaşı'nın ardından uluslararası politikada başat yaklaşım olan realizmin tarihsel temelleri çok eskilere dayanmaktadır.<sup>8</sup> Realist yaklaşımın tarihsel temellerini yaklaşık 2.000 yıl önce oluşturan Çinli stratejist Sun Tzu (MÖ 545-470); çıkar, uluslararası alanda hayatta kalma ve güç gibi realizmin önemli kavramlarına o zamanlarda değinmiştir. Tzu, savaşın ilk kez sistematik bir iktidar aracı haline geldiği dönemde devlet yöneticilerine ülke çıkarlarını savunmak ve uluslararası alanda hayatta kalmak için nasıl güç kullanacakları hakkında bilgiler vermiştir.<sup>9</sup>

Thucydides (MÖ 471-400), tıpkı Sun Tzu gibi realist teorinin beslendiği düşünürlerdendir. Thucydides, devlet ile insan doğasını birbirine benzetmiş, insanı egoist bir varlık olarak tanımlamıştır. Ona göre tıpkı insanın bencilce güçlü olmak istemesi gibi, devlet de güçlü ve egemen olma isteği gütmektedir.<sup>10</sup> Bilindiği kadarıyla Thucydides, 424 yılındaki Pleponeyza Savaşları'nda bir Atina generali olarak görev yapmaktaydı. Ancak savunduğu şehri kaybedince sürgüne yollandı. Thucydides, sürgünündeysen savaş izledi, gözlemledi ve yeni fikirler üretti. Ona göre savaşın nedeni Atina ile Sparta arasındaki güç dengesinin bozulması ve bu bağlamda aralarında oluşan güvenlik kaygısıydı. Nitekim Thucydides'in gözlemleri sonucu ürettiği çalışmasında realizmin günümüzde de kullandığı silahlanma yarışı, ittifak, caydırma, güç dengesi, güvenlik, strateji, vb. birçok kavramı görmek mümkündür.<sup>11</sup>

---

7 Mustafa Aydın, "Uluslararası İlişkilerin "Gerçekçi" Teorisi: Kökeni, Kapsamı, Kritiği", *Uluslararası İlişkiler*, 1(1), Bahar 2004, s. 34-36.

8 Ken Booth, *Realism and World Politics*, Routledge Taylor and Francis Group, Londra 2011, s. 7.

9 Pevehouse, *a.g.e.*, s. 43.

10 Tim Dunne-Brian Schmidt, "Realism", John Baylis vd., der., *The Globalization of World Politics: An Introduction to International Relations*, Oxford University Press, Oxford 2011, s. 167.

11 Tayyar Arı, *Uluslararası İlişkiler Teorileri*, Alfa Basım Yayın, İstanbul 2004, s. 177-178.

Machiavelli (1469-1527) de realizmi etkileyen önemli düşünürlerden biridir. Gücün nasıl kazanılacağı, nasıl korunacağı ve nasıl sürdürüleceğine dair öğüt verici biçimde kaleme aldığı *Prens* kitabını, o zamanki Floransa yöneticisi Lorenzo di Meccini için yazmıştır. Machiavelli'ye göre devletin varlığını devam ettirmesi ve hayatta kalması, diğer bütün emellerden önce gelmektedir. Yine ona göre *Prens*<sup>12</sup> iyi yürekli, insancıl ve ahlaklı olabilir. Ancak devletin çıkarı için tam tersi de olabilmelidir. İşte Machiavelli'yle özdeşleşmiş olan devletin hayatta kalması, devletin çıkarı gibi kavramlar, realizmde de aynı şekilde yerini almıştır. Bunların dışında Machiavelli; güç, güç dengesi ve ittifak gibi realist kavramları da çalışmalarında kullanmıştır.

Thomas Hobbes (1588-1679) 17. yy'da yaşamış, realizmi derinden etkileyen önemli bir düşünürdür. Hobbes 1651'de yayınlanan *Leviathan* adlı eserinde insanların özünde bencil olduğunu belirtmiş, insanın doğa durumunu bir savaş hali olarak tanımlamıştır. Dolayısıyla doğa durumunda insanlar birbirleriyle savaş halindedir. Güçlünün güçsüzü öldürdüğü anarşik bir sistem vardır. Hobbes'a göre insanın söz konusu bu kötücül doğası değiştirilemez. Bu nedenle insanların üstün bir güce; hiyerarşik bir siyasi otoriteye ihtiyacı vardır. Böylece insan doğası üstün güç olarak devlet tarafından kontrol edilebilir. Hobbes eserinde *Leviathan* adını verdiği devlet ile insanların savaş hali konusuna bir çözüm bulmuştur. Lakin ona göre uluslararası sistemin anarşik düzeni; yani savaş hali sürekli olarak devam etmektedir. İşte Hobbes'un ortaya attığı anarşi, insan doğasının bencilliği ve savaş hali gibi kavramlar, realist teorinin yapı taşlarını oluşturmuştur.<sup>13</sup>

Uluslararası İlişkiler'de realist yaklaşımın ilk çağdaş değerlendirmesini ise Edwart Hallet Carr sunmuştur. Carr, yorumlarını iki savaş arasında; yani liberalizmin en popüler olduğu dönemde üretmiş ve *Yirmi Yıl Krizi: 1919-1939* adlı eserinde liberal yaklaşıma en ağır eleştirileri yöneltmiştir. Söz konusu eserde Carr, liberal yaklaşımı ütopyacı olarak nitelendirmiş ve liberalleri

12 Arı, a.g.e., s. 178-180.

13 Jack Donnelly, *Realism and International Relations*, Cambridge University Press, Cambridge 2000, s. 13-15.

gerçek olmayan ütopyik bir dünya sistemi kurmaya çalışmakla suçlamıştır. Zira liberaller ideal bir dünya hayal etmekte ve ütopyik teoriler üretmektedir. Ancak Carr'a göre teori pratik üretmez, teori pratikten üretilir. Dolayısıyla tarihi, hayallerle değil; akılla anlamlandırmak gerekmektedir.<sup>14</sup>

Hans J. Morgenthau uluslararası politikada çağdaş realist yaklaşımın en önemli temsilcilerindendir. Morgenthau, II. Dünya Savaşı'nın ardından 1948 yılında "Uluslararası Politika" adlı eserini yayımlamıştır. Çağdaş realizmin temeli olarak görülen bu eserde Morgenthau, Thucydides ve Machiavelli gibi realist düşünürlerin görüşlerinden de faydalanmıştır.<sup>15</sup> Mevzubahis eserinde Morgenthau, çağdaş realizmin temeli olan siyasal gerçekçiliğin altı ilkesini ortaya koymuştur. Bunlar kısaca şöyle sıralanabilir:<sup>16</sup>

1. Siyasal gerçekçilik, siyasetin genel olarak toplum gibi, insan doğasında kökleri olan objektif yasalarla yönetildiğine inanmaktadır. Toplumu iyileştirmek için öncelikle toplumun yaşadığı yasaları anlamak gerekir.
2. Siyasal gerçekçiliğin uluslararası politika çerçevesinde yolunu bulmasını sağlayan kavram güç olarak tanımlanan çikardır. Bu kavram, uluslararası siyaseti anlamaya çalışan sebep ile anlaşılması gereken gerçekler arasındaki bağlantıyı sağlamaktadır. Siyaseti, ekonomi, etik ya da din gibi diğer alanlardan ayrı bir eylem ve anlayış alanı olarak konumlandırmaktadır.
3. Gerçekçilik, güç olarak tanımlanan çıkar kavramının evrensel olarak geçerli olan nesnel bir kategori olduğunu varsaymaktadır. Ancak bu kavramı bir kez ve herkes için sabitlemiş bir anlamla sabitlemez. Çıkar ve güç gerçekten de politikanın özüdür ve zamanın ve mekânın koşullarından etkilenmez.

---

14 Arıboğan, *a.g.e.*, s. 198-200.

15 Sadrina Antunes-Isabel Camisao, "Realism", Stephen Mcglinchey vd., der., *International Relations Theory*, E-International Relations Publishing, Bristol 2017, s. 16.

16 Hans Joachim Morgenthau, *Politics Among Nations The Struggle for Power and Peace*, Mcgraw Hill Higher Education, New York 2006, s. 4-14.

4. Siyasal gerçekçilik, siyasal eylemin ahlaki öneminin farkındadır. Ancak ahlaki buyruklar ile başarılı siyasi eylem arasındaki kaçınılmaz gerginliğin de farkındadır. Bu bağlamda realizm kendisini ahlâkın dışında bir yerde tanımlamaktadır.
5. Siyasal gerçekçilik, belirli bir ulusun ahlaki amaçlarını, evreni yöneten ahlaki yasalarla özdeşleştirmeyi reddetmektedir. Zira tüm uluslar, evrenin ahlaki amaçlarını kendi özel istekleri ve eylemleri çerçevesine uydurmaya çalışırlar.
6. Siyasal gerçekçilik ile diğer düşünce alanları arasındaki fark gerçek ve derindir. Bu bağlamda siyasal gerçekçi, politik alanın bağımsız bir alan olarak kabul edilmesini ister. Zira iktisatçı, avukat ve ahlâkçı kendi alanlarında yaptıklarında bağımsızdır. O halde siyasal alan da kendi başına bağımsız bir alan olarak değerlendirilmelidir.

Kenneth Waltz, çağdaş realist yaklaşımın önemli bir temsilcisi olarak kabul edilebilir. Ancak genel anlamda klasik realist yazarlar kapsamına girmez. Zira Waltz, realizme farklı bir perspektiften bakmış ve neorealizmin kurucusu olarak nitelendirilmiştir.<sup>17</sup> Waltz, klasik realizmin anarşik uluslararası yapısına farklı bir anlam yüklemektedir. O klasik realistler gibi uluslararası yapının anarşik olduğunu kabul etse de diğer realistlerden farklı olarak uluslararası yapının devlet davranışlarını etkilediğini ve sınırladığını öne sürmüştür. Bu nedenle farklı siyasal sistemleri ve farklı ideolojileri benimseyen devletler, uluslararası yapı nedeniyle benzer davranışlar sergileyebilmektedir.<sup>18</sup> Ayrıca Waltz, yine klasik realistlerden farklı olarak güç kavramını başat bir “amaç” olarak değil; gerektiği zaman kullanılacak bir “araç” olarak görmüştür. Ona göre güç, yalnızca ihtiyaç olduğu zaman kullanılacak bir araçtır.<sup>19</sup>

17 Chris Brown, “Structural Realism, Classical Realism and Human Nature”, *International Relations*, 23(2), 2009, s. 257-258.

18 Devletlerin siyasal sistemlerini dış politikaya etkisi hakkında detaylı bilgi için bkz. Mehmet Seyfettin Erol-Emre Ozan, “Türk Dış Politikasında Süreklilik Unsuru Olarak Siyasal Rejim”, Ertan Efeğil-Mehmet Seyfettin Erol, der., *Dış Politika Analizinde Teorik Yaklaşımlar: Türk Dış Politikası Örneği*, Barış Kitap, Ankara 2012, s. 237-271.

19 Arı, a.g.e., s. 192-196.

### **Realizmin temel varsayımları**

Uluslararası politikada 1940'lardan sonra başat bir önem kazanan realist yaklaşımın temel varsayımları şunlardır:<sup>20</sup>

- İnsan doğası gereği günahkâr ve kötü bir varlıktır. Tarihte bunun birçok örneği mevcuttur.
- İnsanın bu günahkâr doğasının en kötü yanı, güce olan açlığı ve insanlara egemen olma arzusudur.
- Bu durumun anlaşılması halinde insanoğlunun içgüdüsel olarak gerçekleştirdiği kötücül eylemlerine engel olunabilir.
- Bu çerçevede uluslararası politika, herkesin birbiriyle savaştığı bir güç mücadelesi olarak özetlenebilir.
- Söz konusu güç mücadelesinin temel aktörleri devletlerdir.
- Uluslararası politikada devletler güce sahip olarak kendi çıkarlarını korumaya çalışmaktadır.
- Güç kavramı, askeri olan ve askeri olmayan unsurlar olarak ikiye ayrılır.
- Devletlerin varlığını koruması ve sürdürebilmesi için gerçekleştirdikleri bütün eylemler ulusal çıkarların bir sonucudur.
- Uluslararası politikanın yapısının bir neticesi olarak hiçbir devlet bir başkasına güvenmez. Dolayısıyla devletler, kendi varlıklarını koruma konusunda uluslararası örgütlere veya uluslararası hukuka güvenmez.
- Olası bir düşmana karşı askeri kapasitenin geliştirilmesi ulusal çıkarların bir sonucudur.
- Devletler savunma kapasitelerini kurdukları ittifaklarla da destekleyebilirler.
- Her devlet yukarıda anlatıldığı gibi davrandıkları takdirde, devletler arasında sistemde bir güç dengesi oluşacaktır. Böylece uluslararası sistemde barış ve istikrar kurulabilecektir.

---

20 Sönmezoğlu, *a.g.e.*, s. 49.



## Güç Kavramının Analizi

### *Güç nedir?*

Güç kavramı, Uluslararası İlişkiler literatüründeki en temel öğelerden biridir. Güç olgusu var olduğu topluma ve kurallara göre değişim göstermiş, tarih boyunca politikanın en belirleyici faktörlerinden olmuştur. Güç kavramının tanımlanması, açıklanması ve ölçülmesi konularında birçok akademik çalışma yapılmış ve yapılmaktadır.<sup>21</sup> Bu bağlamda başta realizm olmak üzere, birçok yaklaşım güç kavramına önem atfetmektedir. Ancak Uluslararası İlişkiler için bu derecede önemli bir kavram olan gücün tanımlanması ve ölçülmesi oldukça zordur.<sup>22</sup>

Realistler devletlerin anarşik bir uluslararası sistemde hayatta kalmaya çalıştıklarını varsaymaktadır. Merkezi otoritenin olmadığı anarşik sistemde her devlet hayatta kalmak ve kendi güvenliğini sağlamak amacıyla bencilce hareket eder ve gücünü maksimize etmeye çalışır.<sup>23</sup> Realizmin bu çerçevede kastettiği güç, çoğunlukla askeri güçtür. Ancak Morgenthau, güç kavramının birçok anlamda kullanmıştır. O, gücü hem bir ilişki türü hem uluslararası politikanın en temel amacı hem de amacın yerine getirilmesi için bir araç olarak tanımlayarak güce çok boyutlu bir anlam kazandırmıştır.<sup>24</sup> Bu bağlamda Morgenthau; coğrafya, nüfus, doğal kaynaklar, endüstriyel kapasite gibi gücün maddi unsurlarına da değinmiş; ancak askeri güce başat bir önem yüklemiştir. Ayrıca realizmde gücün temelde caydırıcılığa dayandığı gibi bir varsayım da bulunmaktadır. Anarşik bir sistemde yaşayan devletler, ulusal çıkarlarını ancak rakip devletlerin saldırılarını caydırarak sağlayabilirler. Morgenthau da askeri güce başat bir önem atfederken aslında askeri gücün caydırıcılık kapasitesi açısından önemini vurgulamaktadır. Benzer şekilde Carr da

21 Elif Merve Dumankaya, *Uluslararası İlişkiler ve "Güç" Kavramı*, STM Teknolojik Düşünce Merkezi, Ankara 2019, s. 3.

22 Pevehouse, *a.g.e.*, s. 45.

23 John Mearsheimer, "Structural Realism", Tim Dunne vd., der., *International Relations Theories: Discipline and Diversity*, Oxford University Press, Oxford 2006, s. 74.

24 Bekir Aydoğan-Hakan Aydın, *Güç Kavramı, Kamu Diplomasisi ve Güvenlik*, Ekopolitik UİM Rapor, İstanbul 2011, s. 10.

gücün caydırıcılığa dayandığını belirtmiştir. Carr'a göre askeri gücün ehemmiyeti, onun son çare olarak kullanılmasından kaynaklanmaktadır. Zira askeri gücün kullanılması caydırıcılığın başarısız olduğunu kanıtlayan bir ibaredir.<sup>25</sup>

Liberaller de güç kavramına en az realistler kadar başat bir önem yüklemektedir. Ancak onlar için askeri güç, realistlerde olduğu kadar ön planda değerlendirilmemektedir.<sup>26</sup> Liberaller uluslararası sistemin anarşik yapısını kabul etseler de söz konusu sistemde işbirliğinin her zaman mümkün olduğunu savunmuşlardır. Bu nedenle realistlerin askeri güce tekabül eden sert güç anlayışına karşılık liberaller, yumuşak güç kavramına önem atfetmektedir. Temel anlamda yumuşak güç, bir ülkenin sahip olduğu ve savunduğu değerlerin diğer ülkeler tarafından da paylaşılmasıdır. Bu bağlamda sözü edilen ülke, diğer devletleri etkileme ve yönlendirme yetisine sahip olmaktadır.<sup>27</sup> Kuramsal olarak yumuşak güç, aktörlerin ideoloji,<sup>28</sup> kültür ve ekonomik unsurlar gibi etmenleri ön plana çıkararak sert güç unsurlarına başvurmaksızın diğer aktörleri etkileyebilme kapasitesini ifade etmektedir.<sup>29</sup>

Nye'a göre güç, hava durumu gibidir. Herkesin hakkında konuştuğu; lakin çok az kişinin anlayabildiği bir kavramdır. Tıpkı çiftçiler ve meteorogların havayı tahmin etmeye çalıştıkları gibi, siyasi liderler ve analistler de güç ilişkilerinde meydana gelen değişiklikleri tanımlamaya ve tahmin etmeye çalışmaktadır. Güç,

25 Haluk Özdemir, "Uluslararası İlişkilerde Güç: Çok Boyutlu Bir Değerlendirme", *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 63(3), 2008, s. 127-128.

26 Sait Yılmaz, "Uluslararası İlişkilerde Güç ve Güç Dengesinin Evrimi", *Stratejik Araştırmalar Dergisi*, 1(1), 2008, s. 29.

27 Salih Doğan-Şeref Kavak, "Uluslararası İlişkilerde Güç Kavramı", Arif Behiç Özcan-Yusuf Çınar, der., *Uluslararası İlişkilerin Temel Kavramları*, Hükümdar Yayınları, İstanbul 2014, s. 258-259.

28 İdeolojiler içinde yaşadığımız dünyaları anlamlandırmamıza yarayan düşünce ve inanç sistemleridir. İdeoloji-dış politika ilişkisi hakkında detaylı bilgi için bkz. Mehmet Seyfettin Erol-Emre Ozan, "İdeoloji ve Dış Politika", Ertan Efeğil-Mehmet Seyfettin Erol, der., *Dış Politika Analizinde Teorik Yaklaşımlar: Türk Dış Politikası Örneği*, Barış Kitap, Ankara 2012, s. 347-375.

29 Doğan Başaran, *Bir Hegemonya Modeli Olarak Konfüçyen Kapitalizm: Çin Dış Politikasında Konfüçyüsçülük*, ANKASAM Stratejik Bakış, 21(5), Ekim 2017, s. 1.

aynı zamanda aşk gibidir. Onu deneyimlemesi, tanımlamaktan ve ölçmekten daha kolaydır.<sup>30</sup>

Güç kavramının kesin bir tanımı olduğunu söylemek zordur. Çünkü farklı yazarlar, kavram için farklı tanımlar yapmış, onu farklı bağlamlarda kullanmışlardır. Kimi yazara göre güç, kapasite; kimisine göre yetenek, kimisine göre de etkidir. Bazıları ise gücün en önemli özelliğinin sonuç odaklı olmasını belirtmektedir.<sup>31</sup> Buradan anlaşılacağı üzere, gücü tanımlarken bazı unsurlar kullanılmaktadır. Bu nedenle gücün söz konusu unsurlarını açıklamak güç kavramını anlamamıza yardımcı olacaktır.

Gücün en yaygın tanımı, etki kavramıyla ilgilidir. Bu bağlamda güç, diğer devletler üzerinde bir etki oluşturarak bu devletlerin politikalarını hedefleri doğrultusunda değiştirmekte ya da sabit kalmasını sağlamaktadır. Yani örnek olarak A devletinin normal şartlarda yapmayacağı bir şeyi B devletine yaptırabilmesine dönük etkiye güç denir. Nitekim bu yaklaşım doğrultusunda güçlü devletlerin diğerleri üzerinde etki oluşturabilecek yeteneğe ve kaynağa sahip devletler olduğunu söyleyebiliriz.<sup>32</sup> Gücü etki olarak tanımlayan bu yaklaşıma göre, güç bir aktörün sahip olduğu kaynaklar veya yeteneklere bağlı olan bir kavramdır.<sup>33</sup> Ancak Nye'a göre gücün etkisini kolayca ölçebilmek mümkün değildir. Örneğin birisine "Atla!" dediğinde o kişinin atlaması, senin onun davranışlarını etkilediğini veya yönlendirdiğini göstermez. Atlamasını söylediğin o kişi, atlamayı seviyor olabilir. Bu bağlamda gücü başkalarının değişen davranışları üzerinde değerlendirmeden önce, onların tercihlerini ve bizim komutlarımız yokluğunda nasıl davrandıklarını bilmemiz gerekir. Ayrıca diğer devletlere karşı etki oluşturabilecek kaynağa sahip olmak da yeterli değildir. Mesela pokerde, eliniz iyi olsa bile kaybedebilirsiniz. Yeterince güç kaynağına sahip olmanız her zaman istediğiniz sonucu alacağınızı garanti etmeyebilir. Nitekim kaynaklar açısından Amerika Birleşik

30 Joseph Nye, *Soft Power The Means to Success in World Politics*, Public Affairs, New York 2004, s. 1.

31 Tayyar Arı, *Uluslararası İlişkiler ve Dış Politika*, Alfa Basım Yayın, İstanbul 2006, s. 134.

32 Arı, *a.g.e.*, 2006, s. 135.

33 Özdemir, *a.g.m.*, s. 119.

Devletleri, Vietnam'dan çok daha güçlüydü. Fakat Vietnam Savaşı'nı kaybetti. Ayrıca kaynakların önemi de zamana göre değişkenlik gösterebilir. Mesela petrol, Sanayi Çağı'ndan önce önemli bir kaynak olarak görülmüyordu. Nükleer Çağ'dan önce uranyum da önemli bir kaynak değildi. Kısacası güç kaynakları, bağlamı bilinmeden değerlendirilemez. Yüksek kartları kimin elinde tuttuğunu değerlendirmeden hangi oyunu oynadığınızı ve kartların değerinin nasıl değişebileceğini sorgulamanız gerekir.<sup>34</sup>

Gücün tanımı yapılırken değinilen önemli unsurlardan bir diğeri de gücün kullanılabilirliğidir. Bazı yazarlar, yetenek ve kaynaklardan çok gücün kullanılabilirliğine vurgu yapmışlardır. Bu görüşe göre, kullanılmayan veya kullanılma olasılığı olmayan fiziksel güç unsurları güç olarak değerlendirilemez.<sup>35</sup> Mesela aralarında sıcak savaş yaşanma ihtimali olan iki ada ülkesini ele alalım. A ada ülkesi yüz bin askere, B ada ülkesi ise on bin askere sahip olsun. Eğer A ülkesinin elindeki yüz bin askeri B adasına çıkartma yapacak biçimde kullanabileceği imkanları bulunmuyorsa ve B adasında A adasını vurabilecek uzun menzilli silahlar varsa, A adasının yüz bin kişilik orduyu kullanması ya da B adasını tehdit etmesi olası değildir. Yani eğer bir güç kullanılmıyorsa ve karşı tarafa etkide bulunamıyorsa, güç olarak değerlendirilmesi gerçeği yansıtamaz.<sup>36</sup>

Gücün bir başka önemli unsuru da etkileşimdir. Bazı yazarlara göre A devletinin B devletini çıkarları doğrultusunda herhangi bir şeyi yapmaya veya yapmamaya zorlaması değil; B devletinin bu tutumuna devam etmesini sağlaması gerekir. Bu bağlamda gücün süreklilik arz ettiğini ifade edebiliriz. Dahası iki devlet arasındaki bu etkileşim sonucunda A devletinin davranışları da zamanla B devletinin çıkarları doğrultusunda değişebilir. Neticede etkileşim, tek yönlü değil; çok yönlü olarak gerçekleşmiş olur.<sup>37</sup>

Güç kavramıyla ilgili önemli olan diğer iki unsur da "potansiyel güç" ve "gerçek güç" kavramları ve bunlar arasındaki farktır.

---

34 Nye, *a.g.e.*, s. 2-6.

35 Ari, *a.g.e.*, 2006, s. 134-135.

36 Doğan-Kavak, *a.g.e.*, s. 247.

37 Ari, *a.g.e.*, 2006, s. 136.

Kaynakların kontrol edilmesi ve elde tutulması, “potansiyel gücün”; bu kaynakların diğer aktörler üzerinde sonuca yönelik bir etkiye çevrilmesi ise “gerçek gücün” tanımına denk düşmektedir. Zengin kaynaklara sahip bir A devletinin kendisinden kaynakça daha zayıf bir B devleti karşısında geri adım attığı, ona boyun eğdiği görülebilir. İşte bu durum, Baldwin gibi bazı yazarlara göre potansiyel gücün gerçek güce dönüştürülmemesinden kaynaklanmaktadır. “Dönüştürme süreci” diye tanımlanan bu durumdaki başarısızlığın sebebi ise aktörün potansiyel gücü gerçek güce dönüştürme sürecindeki isteksizliği veya beceriksizliği olabilir.<sup>38</sup>

Güç tanımlamalarında ve güç konusunda yapılan araştırmalarda değinilen unsurlardan biri de algılamadır. Karşı tarafın gücün miktarını bilip bilmemesi ve abartılı verilere dayanarak gücü abartması, onun halihazırdaki güçten daha fazla etkilenmesine neden olabilir. Örneğin plastik tabancayı gerçek sanan bir veznedar, hırsızın gücünü abartılı bir biçimde algılayacak ve isteklerini sorgusuz sualsiz yerine getirecektir.<sup>39</sup>

Güç kavramıyla ilgili bir başka önemli unsur da kapasitedir. Kapasite denilince akla ilk olarak askeri güç gelse de günümüzde askeri gücün kullanım alanının sınırlı olduğunu ve güç kavramının içine birçok unsuru alacak şekilde genişlediğini söyleyebiliriz. Frankel gibi yazarlara göre güç, maddi ve maddi olmayan kapasite öğelerinden oluşmaktadır.<sup>40</sup> Ancak kapasitenin yanı sıra söz konusu kapasitenin kime karşı kullanılacağı da gücün oluşmasında önemli bir faktördür. Yani A devletinin kapasitesi; B devleti karşısında farklı, C devleti karşısında farklı bir değer ifade edebilir. Mesela birbiriyle daha önce hiç ilişki kurmamış ve biri dünyanın bir ucunda; diğeri ise dünyanın öteki ucunda olan iki devletin sahip oldukları kapasite birbirilerine karşı bir önem ifade etmez. İşte bu noktada da kavramın göreceliliği unsuru karşımıza çıkmaktadır. Bir ülke sizi “güçlü” olarak tanımlarken; diğeri bir ülke de “güçsüz” olarak nitelendirebilir.<sup>41</sup>

38 Özdemir, *a.g.m.*, s. 125.

39 Arı, *a.g.e.*, 2006, s. 136.

40 Arı, *a.g.e.*, 2006, s. 136-137.

41 Doğan-Kavak, *a.g.e.*, s. 247-248.

Uluslararası İlişkiler literatüründe güç kavramına en önemli katkılardan birini de “yumuşak güç” kavramıyla Joseph Nye yapmıştır. Nye yumuşak güç kavramını sert güç ile karşılaştırarak açıklamış, güç kavramına yepyeni bir bakış açısı getirmiştir.<sup>42</sup> Nye “yumuşak güç” kavramına ilk kez 1990 yılında yayımladığı “Liderliğe Zorunluluk: Amerikan Gücünün Değişen Doğası” adlı kitabında ve bu kitabından derlediği “Yumuşak Güç” adlı makalesinde değinmiştir. O kitabında ve makalesinde ABD’nin yalnızca askeri ve ekonomik anlamda değil; bir üçüncü boyutta, yani yumuşak güç kapsamında da güçlü olduğunu anlatmak amacıyla “yumuşak güç” kavramına değinmiş ve kavramı, gücün geleceği olarak nitelendirmiştir.<sup>43</sup>

Nye’a göre sert güç, bir devletin askeri ve ekonomik gücüne dayanır. Devletler sert gücünü “ödül” ve “ceza”; yani “havuç” ve “sopa” yöntemine dayanarak kullanır. Nye’in “gücün ikinci yüzü” şeklinde ifade ettiği yumuşak güç kavramı ise başkalarının tercihlerini şekillendirme yeteneğine dayanır.<sup>44</sup> Bu bağlamda yumuşak güç, bir ülkenin kültürü ve politik fikirlerinin çekiciliğiyle yakından ilişkilidir. Eğer karşınızdaki ülke sizin politikalarınızı meşru görüyorsa ve bu çerçevede cazibenizle karşı tarafa istediğinizi ne kadar yaptırabiliyorsanız, yumuşak gücünüz de o kadar fazladır.<sup>45</sup> Nitekim A devleti, kültürü ve değerleriyle B devletini çıkarları doğrultusunda manipüle edebiliyor ve bu devlete istediğini yaptırıp istemediğini de yapmasını engelleyebiliyorsa, havuç ve sopa kullanmasına gerek kalmaz. Bu noktada çekici bir kültür ve meşru politik değerler yaratmak çok önemlidir. Örneğin Amerikan filmleri ve dizileri sayesinde ABD, dünya üzerindeki yumuşak gücünü arttırmaktadır. Eski bir Fransız Dışişleri Bakanı ABD’nin küresel düzeyde yaydığı film ve televizyon endüstrisiyle insanların arzu ve hayallerine ilham verdiğini ve aynı sebepten ötürü farklı ülkelerden çok sayıda öğrencinin öğrenim görmek için Amerika’ya gittiğini söylemiştir. Yumuşak gücü arttırmanın bir başka unsuru da kurumlardır. Eğer bir ülke çıkarları ve değerleriyle,

42 Utku Yapıcı, “Yumuşak Güç Ölçülebilir mi?”, *Uluslararası İlişkiler*, 12(47), 2015, s. 8.

43 Cengiz Özel, “Yumuşak Güce Bütünsel Bakış”, *Güvenlik Bilimleri Dergisi*, 7(1), 2018, s. 5.

44 Nye, *a.g.e.*, s. 5.

45 Yılmaz, *a.g.m.*, s. 41.

tutarlı uluslararası kurallar oluşturabilirse, eylemleri başkalarının gözünde meşru görünebilir. Bu bağlamda devletler, oluşturdukları kurumları kullanarak diğer devletlerin davranışlarını ve eylemlerini kendi çıkarları doğrultusunda yönlendirebilir. 19. yüzyılda İngiltere, 20. yüzyılın ikinci yarısında ise ABD, ekonomik sistemlerinin liberal ve demokratik doğasıyla uyumlu uluslararası kurallar ve kurumlar yapısı oluşturarak yumuşak güçlerini arttırmışlardır. Uluslararası Para Fonu, Dünya Ticaret Örgütü ve Birleşmiş Milletler gibi kurumlar konuya örnek gösterilebilir.<sup>46</sup>

### *Realizme göre güç*

Uluslararası ilişkiler literatüründe her yaklaşımın kendi bakış açısından değerlendirdiği bir güç kavramsallaştırması bulunmaktadır. Ancak akademik çevrelerce gücü gerçeğe en yakın tasvir eden ve yorumlayan yaklaşım realizm olmuştur. Bunun en büyük sebeplerinden biri, realizmin dünya siyasetine devlet merkezli bakış açısıyla yaklaşmasıdır. Bugün uluslararası örgütler ve sivil toplum kuruluşları uluslararası politikada etkin rol oynasalar da uluslararası siyasetin temel aktörleri hala devletlerdir. Sayılabilecek ikinci sebep ise realist yaklaşımın uluslararası politikanın temeline anarşizm kavramını yerleştirerek sürekli olarak gördüğü “savaş hali”ni tanımlamasıdır. Günümüzde küresel anlamda büyük savaşlar yaşanmasa da bölgesel çapta savaşlar ve vekalet savaşları hala devam etmektedir. İşte realizmin güç kavramını açıklarken kurguladığı gerçekçi altyapısı, realist teorinin güç betimlemelerinin de büyük oranda geçerli kalmasını sağlamıştır.<sup>47</sup>

Realizm, uluslararası ilişkileri ulusal çıkarlarını maksimize etmeye çalışan devletler arasındaki güç mücadelesi olarak görmektedir. Devletlerin akılcı davranarak çıkarlarını maksimize edecek politikalar uygulaması, uluslararası sistemin anarşik yapıda olmasının nedenidir.<sup>48</sup> Herkesin kendi ulusal çıkarını koruduğu bu anarşik sistemde devletler birbirlerine güvenmemekte; hatta başka bir devletin kendilerine saldırmasından korkmaktadır.

46 Nye, *a.g.e.*, s. 6-11.

47 Doğan-Kavak, *a.g.e.*, s. 256.

48 Yılmaz, *a.g.m.*, s. 28.

Devletler çıkarlarını korumak amacıyla zaman zaman ittifaklar kursalar da kendi çıkarları her zaman kurdukları ittifaklardan daha önce gelmektedir. İşte güvensizlik ve anarşi temelli böylesi bir uluslararası sistemde “bencil” olarak nitelendirebileceğimiz uluslararası sistemin ana aktörü olan devletler, hayatta kalmalarının tek yolunun güçlü olmak olduğunun farkındadırlar. Buradaki mantık şudur: Bir devlet rakiplerine göre ne kadar güçlü olursa, saldırıya uğrama olasılığı da o kadar düşük olur.<sup>49</sup>

Realist teorinin merkeze koyduğu güç kavramı için farklı realist düşünürler muhtelif tanımlar yapmıştır. Çağdaş realist yaklaşımın en önemli temsilcilerinden Morgenthau, güç kavramını çok sık kullanan ve kavramı uluslararası politika çalışmalarının temelinde yerleştirmiştir. O uluslararası politikayı güç mücadelesi olarak tanımlamaktadır. Ne var ki Morgenthau analizlerinde güç kavramının net bir tanımını yapmamıştır. O çalışmalarında gücü hem politikanın temel amacı ve siyasal davranışın temel güdüsü olarak ifade etmiş hem de ilişki şekli ve bir amacı gerçekleştirmek için araç olarak yorumlamıştır.<sup>50</sup> Çağdaş realist yazarlardan bir başkası olan Carr ise gücün caydırıcılığa dayandığını belirtmiştir.<sup>51</sup>

Neorealizmin kurucusu olan Waltz’a göre en temelde güç, bir amaç değil; araçtır. Ayrıca Waltz, gücü yeteneklerin dağılımı açısından tanımlamaktadır. Ona göre yetenekler uluslararası sistemde eşit olarak dağılmamıştır. Bu durum da gücün tanımlanabileceği en önemli faktördür. Eşitsiz şekilde dağılmış; bu yetenek devletlere sistem içerisinde hareket alanı oluşturmaktadır.<sup>52</sup>

## **Ulusal güç**

Realist yazarlar için güç hem bir araç hem de bir amaç olarak tanımlanıp güç kavramı, uluslararası politika ve dış politika oluşumunda ana unsur şeklinde ifade edilmiştir. Realist yazarlar, gücün bir devletin sahip olduğu fiziksel unsurlardan oluştuğunu

---

49 Mearsheimer, *a.g.e.*, s. 74.

50 Ari, *a.g.e.*, 2006, s. 134.

51 Özdemir, *a.g.m.*, s. 128.

52 Kenneth Waltz, *Theory of International Politics*, Wesley Series in Political Science, Kanada 1979, s. 191.



belirterek, bu kapsamda daha çok ulusal güç kavramını ele almaktadır.<sup>53</sup> Morgenthau'ya göre ulusal güç, bir ulusu diğerleri karşısında güçlü kılar. Ulusal güç nispeten istikrarlı olanlar; yani nicel unsurlar ve sürekli değişime uğrayanlar; nitel unsurlardan oluşmaktadır. Bu unsurlardan nicel olanları coğrafya, doğal kaynaklar, endüstriyel kapasite, askeri hazırlık derecesi ve nüfus, nitel olanları ise ulusal moral, ulusal karakter, diplomasinin ve hükümetin niteliğidir.<sup>54</sup>

Bir ulusun gücünün dayandığı en istikrarlı nicel unsur coğrafyadır. Bir ülkenin dünyadaki konumu, sahip olduğu toprakların yüzölçümü, ada ülkesi olması ya da olmaması, ülkedeki dağlık ve ormanlık alanlar coğrafi unsur içerisinde değerlendirilir.<sup>55</sup> ABD kıtasal topraklarının doğuda 3 bin mil, batıda 6 bin mil genişliğinde okyanuslarla çevrili olması, ABD'nin dünyadaki konumunu belirleyen kalıcı ve değişmez bir unsurdur. Günümüzde ulaşım, haberleşme ve savaş teknolojilerindeki gelişmelerden dolayı coğrafi unsurun eski önemini yitirdiği söylenebilir. Fakat coğrafyanın öneminin tamamıyla ortadan kalktığını varsaymak da yanıltıcı olur. Coğrafyanın ulusal güç üzerindeki etkisinin bugün diğer tarihi dönemlerdeki gibi devam ettiği söylenebilir. Örneğin jeopolitik konum, ABD'nin dış politikalarını değerlendirirken dikkate alınması gereken başlıca husustur.<sup>56</sup> Benzer şekilde İngiltere'nin Manş Denizi yoluyla Avrupa kıtasından ayrılması üç yüz yıl boyunca Avrupa güç dengesi sistemindeki dengeleyici rolünü başarıyla devam ettirmesini sağlamış ve İngiltere'yi uzun tarihler boyunca saldırılardan uzak tutmuştur. Coğrafi unsurun ulusal gücü ve ülkenin dış politikasını nasıl etkilediğini göstermek amacıyla Türkiye, belki de verilebilecek en güzel örneklerden biridir. Her dönemde olduğu gibi Soğuk Savaş zamanında da Türkiye, coğrafi konumu nedeniyle hem Batı Bloğu hem de Doğu Bloğu açısından stratejik anlamda önemli bir ülke olarak görülmüştür. Soğuk Savaş sonrası dönemde de Avrupa, Orta Asya ve Ortadoğu bölgeleri arasında bir kavşak nokta olması sebebiyle

53 Ari, *a.g.e.*, 2004, s. 216.

54 Morgenthau, *a.g.e.*, s. 122-162.

55 Doğan, Kavak, *a.g.e.*, s. 249-250.

56 Morgenthau, *a.g.e.*, s. 122.

Türkiye'nin stratejik önemi azalmamış; aksine daha da artmıştır. Eğer Türkiye, örneğin Afrika kıtasının ortasında ya da güneyinde bulunuyor olsaydı; hem ülkenin ulusal gücü hem de izleyeceği dış politika farklı olurdu.<sup>57</sup>

Bir ulusun gücü üzerinde önemli bir etkiye sahip olan nispeten istikrarlı bir unsur da doğal kaynaktır. Doğal kaynaklardan en önemlisi hiç şüphesiz gıdadır. Gıda yönünden kendi kendine yeterli ya da neredeyse kendi kendine yeterli olan bir ülke, gıda yönünden kendi kendine yeterli olmayan ve yetiştirmedeği gıda maddelerini başka ülkelere ithal etmek zorunda olan ülkelere göre büyük bir avantaja sahiptir.<sup>58</sup> Çünkü bir ülkenin gıda konusunda kendi kendine yeterli olmaması ve sürekli olarak gıda sıkıntısı çekmesi, o ülkenin uluslararası politikada güçsüz olmasına yol açmaktadır. Bu duruma verilebilecek en güzel örnek ise Hindistan'dır. Günümüzde Hindistan, hızlı nüfus artışı ve gıda ithalatı nedeniyle büyük bir dış ticaret açığına sahiptir.<sup>59</sup>

Doğal kaynaklar açısından ele alınabilecek bir başka unsur da hammaddedir. Hammadde kaynaklarına sahip olmak özellikle endüstriyel üretim için gerekmesi sebebiyle ulusal gücü etkileyen önemli bir faktördür.<sup>60</sup> Sanayi Devrimi sonrasında savaş ve barış zamanlarında hammaddelerin kontrolünü elinde bulundurmak ulusal güç açısından önemli bir hale gelmiştir. Günümüzde de ABD gibi devletlerin modern sanayi üretimi için gerekli hammaddeler konusunda kendi kendine yeterli olmaya veya en azından bu hammadde kaynaklarına erişimini kontrol etmeye çalışmasının sebebi budur. Ayrıca savaşın mekanikleşmesi de hammadde kontrolünü önemli hale getiren bir başka etkidir. Bu bağlamda bazı hammaddeler diğerlerine göre daha çok önem kazanmıştır. Birinci Dünya Savaşı'nda ve sonrasında bir enerji kaynağı olarak petrol, savaş için giderek daha önemli bir hale gelmiştir. Çünkü makineleşmiş silahların ve araçların çoğu petrolle taşınmaya başlamıştır. Nitekim Birinci Dünya Savaşı sırasında Fransa

---

57 Ari, *a.g.e.*, 2006, s. 140-141.

58 Morgenthau, *a.g.e.*, s. 124-125.

59 Ari, *a.g.e.*, 2006, s. 141-142.

60 Doğan-Kavak, *a.g.e.*, s. 250.

Başbakanı Georges Clemenceau da “Bir damla petrolün değeri, askerlerimizin bir damla kanıyla eşittir.” demiştir.<sup>61</sup> Günümüzde petrol, doğalgaz gibi enerji kaynaklarına sahip ülkelerin stratejik olarak önem kazanması bu hammaddelerin hem endüstri hem de savaş alanında kullanılan enerji kaynakları olmasından kaynaklanmaktadır. Ortadoğu’da yaşanan küresel mücadelenin ana nedeni de sözü edilen hammaddelere sahip olma ve onları kontrol etme isteğinden kaynaklanmaktadır.<sup>62</sup>

Ulusal gücü etkileyen bir diğer unsur da endüstriyel kapasitedir. Zira yukarıda sözü edilen hammaddelere sahip olmak ya da onları kontrol altında tutmak, bu hammaddeleri değerlendirebilecek endüstriyel kapasiteye sahip değilseniz bir anlam ifade etmez.<sup>63</sup> Örneğin Kongo, uranyum rezervleri açısından çok zengin bir ülkedir. Lakin bu durum, Kongo’nun stratejik önemini ve askeri gücünü etkilememiştir. Zira Kongo’da uranyum yataklarını endüstriyel ve askerî açıdan değerlendirecek sanayi tesisleri bulunmamaktadır. Buna karşılık ABD ve Rusya Federasyonu gibi endüstriyel kapasitesi yüksek ülkeler, kömür ve demir gibi hammaddelerden azami derecede yararlanmışlardır. Çünkü bu ülkeler, ellerindeki hammaddeleri endüstriyel ürünlere dönüştürebilecek tesislere sahiptir.<sup>64</sup>

Coğrafya, doğal kaynaklar ve endüstriyel kapasite unsurlarına ve bir milletin gücüne gerçek önemini veren askeri hazırlıktır. Askeri hazırlık, ülkenin takip ettiği dış politikaları destekleyebilecek bir askeri kuruluşu da gerektirmektedir.<sup>65</sup> Askeri güç, bir ülke için başvurulmuş son unsur olduğu için büyük bir önem taşımaktadır. Bu kapsamda bir ülkenin teknolojik silahlara, askeri kadrolarda kaliteli liderlere, nicelik yönünden çok ve nitelik yönünden yüksek silahlı kuvvetlere sahip olması ulusal güç unsurunun içini doldurur.<sup>66</sup>

61 Morgenthau, *a.g.e.*, s. 126-127.

62 Arı, *a.g.e.*, 2006, s. 142.

63 Doğan-Kavak, *a.g.e.*, s. 251.

64 Morgenthau, *a.g.e.*, s. 131.

65 Morgenthau, *a.g.e.*, s. 133.

66 Doğan-Kavak, *a.g.e.*, s. 251.

Realist yazarlara göre askeri güç, yani askeri hazırlık ulusal gücün en önemli yapı taşıdır. Yukarı belirttiğimiz ve aşağıda bahsedeceğimiz diğer nitel ve nicel unsurlar, askeri gücün yanında ikincil bir konuma yerleştirilir. Zira devletin amacı anarşik bir sistemde hayatta kalmak, güvenliğini sağlamak ve diğer devletlere karşı üstünlük elde etmektir. Bütün bunlar için de devletin askeri gücünü arttırması gerekmektedir. Bu çerçevede devletler hava, kara ve denizde güçlerini yeterli bir seviyeye çıkarmaya çalışırlar.<sup>67</sup>

Ulusal gücü oluşturan nicel unsurlardan son bahsedilecek olanı da nüfustur. Yeterli nüfusa sahip olmadan gerekli askeri kadroyu toplamak, modern savaşın başarılı bir şekilde yürütülmesi için ihtiyaç olan endüstriyel tesisi kurmak ve devam ettirmek mümkün değildir. Ancak bir ülkenin nüfusu ne kadar fazlaysa ulusal gücünün de o ölçüde yüksek olacağı öne sürülemez. Gerçekten de nüfus ile ülkenin ulusal gücü arasında doğrudan bir ilişki olsaydı, bir milyarı aşkın nüfusuyla dünyanın en kalabalık ikinci ülkesi Hindistan'ın dünyanın en güçlü ülkeleri arasında yer alması gerekirdi.<sup>68</sup> Günümüzde nüfusun büyüklüğünden ziyade, nüfusun kalitesi daha ön plandadır. Nitekim ülkelerin kalkınması, gelişmesi, yeni teknolojinin üretilmesi ve kullanılmasında eğitimli nüfusa ihtiyaç vardır. Aksi takdirde yeterli üretim yapamayan, ihtiyaçlarını dışarıdan karşılayan, gelişmemiş dışa bağımlı bir ülke için nüfus bir güç değil; güçsüzlük unsurudur.<sup>69</sup>

Milli karakter ulusal gücü oluşturan nitel unsurlardandır. Kısaca tanımlamak gerekirse ulusal karakter, bir ulusun bireylerinin entelektüel ve ahlaki değerlerinin ve karakteristik özelliklerinin toplamıdır.<sup>70</sup> Gerek savaşta gerekse de barışta ulus adına hareket edenler, ulusun siyasetini belirleyenler, seçenler ve seçilenler, kamuoyunu şekillendirenler, üretenler ve tüketenler, hepsi yukarıda bahsedilen entelektüel ve ahlaki değerlerin ve karakteristik özelliklerin izlerini taşıdıkları için ulusal karakterin biçimlenmesinde rol almakta ve bu bağlamda da ulusal güç

---

67 Ari, *a.g.e.*, 2006, s. 144.

68 Morgenthau, *a.g.e.*, s. 137.

69 Ari, *a.g.e.*, 2006, s. 145-146.

70 Doğan-Kavak, *a.g.e.*, s. 252.

üzerinde etkileri bulunmaktadır.<sup>71</sup> Örneğin Rusların kaba kuvvetçi ve inatçı, Amerikalıların girişimci, Almanların disiplinli ve kaba, İngilizlerin güvenilmez, İtalyanların korkak ve Türklerin cesur ve savaşçı olmaları milli karakterlerinin özellikleridir. Bahsedilen ulusların bireyleri, katılacakları faaliyetlerde sözü edilen özelliklerini ortaya çıkaracaklardır.<sup>72</sup>

Ulusal moral, yukarıda bahsedilen ulusal gücün diğer unsurlarına göre daha değişkendir. Ancak diğerlerinden daha az önemli değildir. Ulusal moral, bir milletin hükümetinin dış politikalarını savaş ya da barış zamanında desteklemesindeki kararlılığının derecesidir.<sup>73</sup> Ulusal moralin yüksek tutulması, bir hükümetin uyguladığı iç ve dış politikayla yakından ilişkilidir. Çünkü iç politikadaki sorunlar ve bölünmeler dış politikaya olumsuz biçimde aksedecektir. Buna karşılık iç politikadaki istikrar ve birleşme ise ülkenin dış politikasına olumlu yansıyacaktır. Bir ulusun morali, özellikle de savaş zamanlarında ya da ülkenin zor dönemlerden geçtiği sırada ortaya çıkacak ve ulusal güç üzerinde etki yaratacaktır.<sup>74</sup> Her ulusun moralinin yıkılma noktası farklıdır. Kimi ulusların morali bir savaşta yaşanan yenilgi, kayıplar, yokluk, sıkıntılar veya işgal edilmişlik sonucu yıkılabilir. Kimi ulusların morali ise bütün bu sözü edilen olumsuz durumlar sonucunda yıkıntıya uğramayabilir. Örneğin Türk ulusu; I. Dünya Savaşı'nı kaybetmesine, büyük kayıplar vermesine, büyük sıkıntılar yaşamasına ve işgal edilmesine rağmen başarılı bir ulusal kurtuluş mücadelesi vererek kısa süre içerisinde yeniden bağımsızlığını elde etmiştir. Bu olay, Türk milletinin hem ulusal karakteri hem de ulusal moraliyle yakından ilişkilidir.<sup>75</sup>

Diplomasinin niteliği, istikrarsız olmasına rağmen bir ulusun gücünü oluşturan en önemli unsur olup; adeta onu şekillendiren hammadde olmasıdır. Bir ulusun diplomasisinin niteliği, yukarıda bahsedilen bütün unsurları birleştirir, yön verir ve onları gerçek

71 Morgenthau, *a.g.e.*, s. 145.

72 Ari, *a.g.e.*, 2006, s. 147-148.

73 Morgenthau, *a.g.e.*, s. 147.

74 Doğan-Kavak, *a.g.e.*, s. 252-253.

75 Ari, *a.g.e.*, 2006, s. 148.

bir güce dönüştürür.<sup>76</sup> Zira sözü edilen unsurların tamamı bir ülkenin potansiyel gücünü oluşturmaktadır. Diplomasinin niteliği ise bu potansiyelin uygulanmasını ve faaliyete geçirilmesini sağlamaktadır. Yüksek nitelikte bir diploması, ulusal güç unsurlarının tam anlamıyla kullanılmasını gerektirir.<sup>77</sup> Bu bağlamda diploması, ulusal gücün beynini oluşturmaktadır. Eğer bir ülke diplomasisinin olaylara bakışı yanlış, hatalı, yanıltıcı ve diplomasıyı uygulayanları da kararsız ise söz konusu ulusun diğer ulusal güç unsurlarında avantajlı konumda olması bir şey ifade etmeyecektir.<sup>78</sup>

Ulusal gücü oluşturan nitel unsurlardan bahsedilecek olan sonuncu unsur hükümetin niteliğidir. Bir dış politika ne kadar iyi düşünülmüş, ustalıkla yürütülmüş ve yönetilmiş, insan ve maddi kaynaklar iyi kullanılmış olsa da nitelikli bir hükümete dayandırılmazsa bir işe yaramayabilir. Ulusal gücün bağımsız bir gereği olarak ifade edilebilecek hükümetin niteliği 3 faktöre dayanmaktadır. Bu faktörler, ulusal gücü oluşturan maddi ve beşerî kaynaklar ile izlenecek dış politika arasında kurulacak denge, bahsi geçen kaynakların kendi içindeki dengesi ve izlenecek dış politikalara yönelik alınan halk desteğidir.<sup>79</sup>

Bir devletin ulusal gücü, dış politikasının sınırlarını belirlemelidir. Bu da ancak elde olan ulusal güç unsurlarının kendi içinde ve hükümetin dış politikasıyla arasında denge kurulmasıyla sağlanabilir.<sup>80</sup> Böylesi bir dengeyle hükümet, ulusal gücünü azami seviyeye ulaştırabilir. Örneğin İngiltere, gücünün zirvesinde olduğu zamanlarda doğal kaynaklar, nüfus büyüklüğü ve kara birlikleri gibi ulusal güç unsurlarının birçoğunda eksik durumdaydı. Yine de İngiltere, hammadde ve gıda ürünlerinin deniz üzerinden kesintisiz akışını sağlamaktaydı. Bu nedenle de ulusal gücü açısından tartışılmaz bir üstünlüğe sahipti. Öte yandan Hindistan örneğini ele alacak olursak elinde yeteri kadar beslenme kaynağı olmaması

---

76 Morgenthau, *a.g.e.*, s. 152.

77 Doğan-Kavak, *a.g.e.*, s. 253.

78 Arı, *a.g.e.*, 2006, s. 149.

79 Morgenthau, *a.g.e.*, s. 156.

80 Arı, *a.g.e.*, 2006, s. 150.

nedeniyle nüfusunun büyüklüğü Hindistan için bir zayıflık kaynağı oluşturmakta ve ülkenin ulusal gücünü olumsuz etkilemektedir.<sup>81</sup>

Çağdaş bir hükümet, yukarıda bahsedildiği gibi ulusal güç unsurları kendi içinde ve bu unsurların dış politikayla arasındaki dengesini sağladıktan sonra yapması gereken bir başka görevi de izlediği dış politika konusunda kendi halkının desteğini alması ve buna yönelik bir iç politika belirlemesidir.<sup>82</sup> Ayrıca bazen hükümetin yalnızca kendi halkının desteğini alması da yeterli olmamaktadır. Çünkü günümüzde uluslararası sistemdeki güç mücadelesi, sadece geleneksel diplomasi ve askeri silahlarla değil; aynı zamanda yeni propaganda silahıyla da gerçekleştirilmektedir. Bu bağlamda bir ulusun gücü, sadece diplomasisinin becerisine ve silahlı kuvvetlerinin gücüne değil; aynı zamanda politik felsefesinin, politik kurumlarının ve politik kararlarının diğer uluslar gözündeki çekiciliğine ve desteğine de bağlıdır.<sup>83</sup>

## Güç Dengesi Kavramının Analizi

### *Güç dengesi nedir?*

Güç dengesi kavramı tıpkı güç kavramı gibi birçok anlama gelebilen açıklanması zor; ancak yine tıpkı güç kavramı gibi, uluslararası ilişkiler ve realizm açısından temel bir kavramdır. Kavramın tek bir tanımı yoktur. Güç dengesi, birçok bilimsel araştırmanın konusu olmuştur. Tarih boyunca kavram hakkında farklı yorumlar ve açıklamalar yapılmıştır.<sup>84</sup> Bu açıklamalarda güç dengesi; kimi zaman bir denge durumunu, kimi zaman gücün kendi yararına ya da herhangi bir biçimde dağılımını, kimi zaman bir durumu açıklamak için kullanılan, kimi zamansa kendi üstünlüğünü devam ettirmek ya da eylemlerine meşruiyet sağlamak amaçlı kullanılan bir kavramdır. Güç dengesi; farklı kişiler tarafından farklı şekilde

81 Morgenthau, *a.g.e.*, s. 157.

82 Ari, *a.g.e.*, 2006, s. 151.

83 Morgenthau, *a.g.e.*, s. 162.

84 William Wohlforth vd., "Introduction: Balance and Hierarchy in International Systems", William Wohlforth vd., der., *The Balance of Power in World History*, Palgrave Macmillan, Basingstoke 2007, s. 1.

tanımlanmakta, hatta bazen aynı kişi tarafından da farklı yerlerde çeşitli anlamlarda kullanılabilir. Örneğin Ernst Haas, eserlerinde güç dengesini 8 farklı şekilde tanımlamıştır. Ona göre güç dengesi; güç dağılımı, denge durumu, üstünlük, istikrar ve barış, istikrarsızlık ve savaş, güç politikası, evrensel tarih yasası ve sistem, politikaya yol gösterici olan araçlardır. Morgenthau'ya göre, güç dengesinin 4 değişik anlamı vardır. Bunlar; devletin bir hedefe ulaşmak gayesiyle izlediği politika, devletin gerçek ilişkileri, eşit güç dağılımı ve herhangi bir biçimde güç dağılımıdır.<sup>85</sup>

Yukarıda da değinildiği üzere, güç dengesinin birçok anlamı bulunmaktadır. Ancak bizim bu çalışmada kullanacağımız anlamını tanımlamak gerekirse, güç dengesi bir veya daha fazla devletin başka bir devlet veya devlet grubunu dengelemek için kullandığı gücün genel anlayışını ifade etmektedir. Bu çerçeveden bakıldığında güç dengesi, devletler veya ittifaklar arasındaki nispeten eşit güç kapasitesi oranı anlamına da gelebilir. En basit anlamıyla güç dengesi, devletlerin fiziksel gücü de içine alan tüm olanaklarının dengelenmesi anlamına gelmektedir.<sup>86</sup> Nitekim anarşik bir uluslararası sistemde, bir devletin gücünü frenlemek için en güvenilir unsur, diğer devletlerin gücüdür. Yani bir aktör, bütün bir bölgeyi ele geçirmeye çalıştığı zaman, diğer devletler de bunu engellemek amacıyla söz konusu devlete karşı ittifaklar kurmaktadır. Böylece tarihte defalarca görülen bir güç dengesi süreci ortaya çıkmaktadır. Güç dengesi teorisi, bahsedilen sürecin düzenli olarak gerçekleştiğini ve bir bölgeyi ele geçirmek amacıyla ortaya çıkan devletin karşı ittifaklar sonucunda engellenerek uluslararası sistemin istikrarının sağlandığını savunmaktadır.<sup>87</sup> Bu anlayışı sistemsel bir analize dökmüş olan Morton Kaplan'a göre güç dengesinin sağlanabilmesi için sistemde güçleri birbirine yakın en az 5 aktör olmalıdır.<sup>88</sup>

---

85 Arı, *a.g.e.*, 2006, s. 279-280.

86 Doğan Başaran, *Uluslararası Güç İlişkileri Bağlamında İkinci Dünya Savaşı Sonrası Hegemonik Mücadelelerin İncelenmesi*, Giresun Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Giresun 2017, s. 12.

87 Pevehouse, *a.g.e.*, s. 52.

88 Morton Kaplan, *System and Process in International Politics*, European Consortium for Political Research, Colchester 2005, s. 35.



## Güç dengesi kavramına tarihsel bir bakış

Yukarıda açıklanan güç dengesi kavramı, tarihsel olaylara baz alınarak oluşturulmuştur. Klasik güç dengesi diye ifade edebileceğimiz Avrupa devletler sistemi, 5 ya da daha fazla devletin yer aldığı çok kutuplu bir yapıyı ifade etmektedir. Klasik güç dengesi sisteminde her devlet neredeyse eşit güçtedir. Sistem kararlı bir yapıya sahiptir; ancak güç ilişkilerini ve dengeyi sağlamak için sık sık savaşlar yaşanmaktadır. Klasik güç dengesi sisteminin başlangıcı olarak 1648 Vestfalya Barış Antlaşması kabul edilmektedir. Avrupa'da 1618-1648 yılları arasında Habsburglar ile Bourbonlar arasında Katolik-Protestan dini çatışması temelli 30 Yıl Savaşları yaşanmıştır. Bahse konu olan savaş, Protestan devletlerin mağlubiyetiyle sona ermiş ve sonucunda da 1648 yılında Vestfalya Barış Antlaşması imzalanmıştır. Mevzubahis antlaşma, Uluslararası İlişkiler açısından başat bir öneme sahiptir. Çünkü Vestfalya Barış Antlaşması'yla uluslararası sistemi tanımlayan kurallar belirlenmiştir. Antlaşmaya taraf devletler birbirlerinin egemenliğini tanımışlar, birbirlerinin toprak bütünlüğüne saygı göstermeyi ve içişlerine karışmamayı taahhüt etmişlerdir. Böylece 1648 yılının ardından yaşanan savaşlarda mağlup olan devletler, güç dengesi mekanizması tekrar sağlandıktan sonra bazı bölgelerden çıkarılsa da genel anlamda toprak bütünlüklerine ve içişlerine karışılmamış, bağımsız ve egemen devletler olarak kalmışlardır.<sup>89</sup> 1648-1945 tarihleri arasında devletler sisteminin çok kutuplu olduğu kabul edildiği için klasik güç dengesi sisteminde savaşan egemen devletler 1945'e kadar çok kutuplu bir sistemde var olmaya devam etmişlerdir.<sup>90</sup>

Vestfalya Barış Antlaşması sonrasında devletler dinsel temelli savaşları geride bırakmışlar, ulusal çıkarları yönünde politikalar üretmeye ve bunları uygulamaya başlamışlardır. 1648'den 1789'a kadar Fransa Kralı 14. Louis, ulusal çıkarları doğrultusunda sisteme egemen olmaya çalışmıştır.<sup>91</sup> 14. Louis'in faaliyetleri, İngiltere'nin önderliğindeki diğer Avrupa devletlerinin ittifakıyla engellenmiş ve 1713 Utrecht Antlaşması'yla Avrupa'da güç dengesi yeniden

89 Pevehouse, *a.g.e.*, s. 56-63.

90 Mearsheimer, *a.g.e.*, s. 78.

91 Aydın Aydın-Emir Bakıncak, "Uluslararası Güç Dengesi ve İki Kutupluluk Arasındaki İlişki", *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 17(1), 2016, s. 102.

tesis edilmiştir. Tekrardan kurulan klasik güç dengesi sistemi, Avrupa’da 1789 Fransız Devrimi’ne kadar bozulmamıştır. Ayrıca bu dönemden sonra İngiltere, sistemde “dengenin dengeleyicisi” olmuştur.<sup>92</sup>

Fransız Devrimi’nin ardından Paris, ikinci kez tüm Avrupa’yı ele geçirmek için harekete geçmiştir. 1803-1815 yılları arasında yaşanan Napolyon Savaşları sonucunda Fransa, içinde İngiltere, Hollanda, Avusturya-Macaristan, İspanya, Rusya ve Prusya’nın bulunduğu “Kutsal İttifak” tarafından yenilgiye uğratılmıştır.<sup>93</sup> Napolyon tehlikesi geçtikten sonra, 1815 Viyana Kongresi’yle güç dengesi sistemi yeniden sağlanmış ve yaşananlar neticesinde güç dengesi mekanizmasının en güçlü devletten daha güçlü olduğu bir kez daha kanıtlanmıştır.<sup>94</sup>

Viyana Kongresi’nin yapıldığı tarih olan 1815’ten 1871’e kadar geçen döneme “Avrupa Uyumu” adı verilmiştir. Nitekim bu dönemde Avrupa sahnesindeki hiçbir devlet sisteme egemen olmaya çalışmamıştır. Bu dönemde devletler, Fransız Devrimi’nden sonra yayılan ve monarşilerini tehdit eden milliyetçilik, liberalizm, demokrasi ve özgürlük gibi düşüncelere karşı hep beraber mücadele etmişler ve kurulu olan düzeni korumaya çalışmışlardır.<sup>95</sup>

1871-1918 yılları arasında “Avrupa Uyumu” dönemi sona ermiştir. Savaş teknolojisinde yaşanan gelişmelerle ülkeler tahrip gücü yüksek silahlara sahip olmaya başlamış, savaş anlayışında büyük bir değişim yaşanmıştır. Ayrıca sosyalizm akımının geniş bir coğrafyaya yayılması da sistemi tehdit eden bir diğer unsur olmuştur.<sup>96</sup> Bismarck’ın Şansölye olarak görev yaptığı 1871-1890 yıllarında Alman İmparatorluğu gücünü arttırmıştır. Bu bağlamda Bismarck, Avusturya-Macaristan İmparatorluğu ve Rusya Çarlığı’yla çeşitli antlaşmalar imzalayarak Üç İmparatorlar

---

92 Sönmezoğlu, *a.g.e.*, s. 15-16.

93 Pevehouse, *a.g.e.*, s. 61.

94 Sönmezoğlu, *a.g.e.*, s. 16.

95 Aydın-Bakıncak, *a.g.m.*, s. 102.

96 Sönmezoğlu, *a.g.e.*, s. 17-18.

Birliği'ni kurmuştur.<sup>97</sup> Bu zeki strateji sayesinde Bismarck hem sisteme uyumlu davranmış hem de Alman İmparatorluğu'nun gücünü kademeli olarak arttırmıştır. Ancak Alman İmparatoru II. Wilhelm, Bismarck'ın yolundan gitmemiştir.<sup>98</sup> İmparator II. Wilhelm, tıpkı 14. Louis ve Napolyon gibi sisteme egemen olmaya, sistemdeki diğer aktörler arasında üstünlük kazanmaya çalışmış ve bunun sonucunda I. Dünya Savaşı başlamıştır. Savaşta Almanya, Fransa, Rusya, İngiltere ve sonradan katılan İtalya, ABD ve Japonya tarafından kurulan bir ittifakla engellenmiştir.<sup>99</sup>

I. Dünya Savaşı 1918 yılında sona ermiş, Almanya büyük bir yenilgiye uğramasının sonucunda ağır bir antlaşma imzalamıştır. 1918-1939 yılları arasında I. Dünya Savaşı sonrasında yapılan antlaşmalar yürürlüğe konmuş ve antlaşmaların şartları savaşı kazanan devletler tarafından korunmaya çalışılmıştır. Ancak gerek dünya ekonomisini ciddi biçimde etkileyen 1929 Büyük Buhranı gerekse de İtalya ve Almanya gibi Avrupa ülkelerinde faşist partilerin yönetime geçmesi nedeniyle II. Dünya Savaşı başlamıştır. II. Wilhelm'den sonra Almanya, bu kez de Hitler'le sistemin bütününe egemen olma çabasına girmiştir. Ancak Almanya yine sistemin diğer devletleri tarafından durdurulmuş; fakat bu kez yaşanan savaşın sonuçları birincisinden çok daha ağır neticeler doğurmuştur.<sup>100</sup>

II. Dünya Savaşı'nın ardından 1946 ile 1991 yılları arasında geçen dönem, Soğuk Savaş olarak adlandırılır. Bu dönemde dünya sistemi iki kutuplu bir yapıya bürünmüş, ABD ve Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği (SSCB), iki süper güç olarak karşı karşıya gelmiştir. Almanya, Doğu ve Batı olarak ikiye bölünmüş ve küresel sistem de tıpkı Almanya gibi, Doğu ve Batı olmak üzere iki bloğa ayrılmıştır.<sup>101</sup> İki kutuplu sistemde güç dengesi, klasik güç dengesi sisteminde yaşanan 5 veya daha çok devletin sürekli savaşmaları

97 Brian Healy-Arthur Stein, "The Balance of Power in International History Theory and Reality", *Journal of Conflict Resolution*, 17(1), 1973, s. 39.

98 Joseph Nye, *Understanding International Conflicts*, Longman Publishing Group, Londra 2003, s. 66.

99 Sönmezoğlu, *a.g.e.*, s. 18.

100 Aydın-Bakıncak, *a.g.m.*, s. 102.

101 Pevehouse, *a.g.e.*, s. 63.

ve ittifaklar kurmaları şeklinde değil; daha çok ABD ile SSCB'nin nükleer caydırma ilkesine başvurmaları etrafında gerçekleşmiştir. Buradaki en önemli nokta, iki süper gücün olayın bir nükleer savaşa gitmesinden korkarak birbirlerine karşı doğrudan sıcak çatışmaya girmemiş olmalarıdır.<sup>102</sup>

1991 yılında SSCB'nin yıkılmasıyla Soğuk Savaş dönemi sona ermiştir. Savaştan kazanan taraf olarak çıkan tek süper güç olan ABD, kendi öncülüğünde yeni bir dünya düzeni kurma çabalarına girmiştir. 2001'de yaşanan 11 Eylül saldırıları sonrasında ABD, dış politikasında değişikliklere gitmiş ve askeri güce ağırlık vermeye başlamıştır. Bu durum, dünya kamuoyunda ABD'ye verilen desteğin azalmasına yol açmıştır. Ayrıca 2000'lerden sonra Rusya, Çin, Pakistan ve Hindistan gibi devletler dünyada isimlerini duyurmaya başlamıştır.<sup>103</sup> Böylece dünya politikası yeniden çok kutuplu bir yapıya evrilmiştir.

### ***Realizme göre güç dengesi***

Realizmde güç dengesi kavramı çok önemli bir yer tutmaktadır. Realizme göre, uluslararası sistemin temel aktörü olan devletler, anarşik bir düzende güçlerini arttırmayı hayatta kalmaları için zorunlu bir eylem olarak görmektedirler. Bu nedenle de uluslararası sistem bir güç mücadelesi alanı haline gelmektedir.<sup>104</sup> Halihazırda var olan statükoyu korumak ya da yıkmak isteyen devletlerin sürekli olarak güç kazanmayı istemeleri sonucunda da zorunlu olarak güç dengesi hali ve bu duruma uygun politikalar oluşmaktadır.<sup>105</sup> Yani güçlenen bir ya da birden fazla devletin kurduğu ittifak, diğer devletler açısından tehdit olarak algılanmaya başlandığında, tehdidi hisseden devletler tarafından güçlenen devlete veya devletlere karşı bir ittifak oluşturulur. Bunun neticesinde sistemde belli bir denge ve statüko sağlanır.<sup>106</sup> Esasında sözü edilen güç mücadelesi durumunun dengesiz bir

---

102 Sönmezoğlu, *a.g.e.*, s. 28-30.

103 Aydın-Bakıncak, *a.g.m.*, s. 102-103.

104 Michael Sheehan, *The Balance of Power: History and Theory*, Routledge, Londra 2004, s. 6-7.

105 Yılmaz, *a.g.m.*, s. 28-29.

106 Doğan-Kavak, *a.g.e.*, s. 257.

süreç olduğu ifade edilebilir. Ancak realist yaklaşım açısından güç dengesi ve güç dengesi çerçevesinde uygulanan politikalar, devletlerin egemen olduğu anarşik sistemde temel dengeleyici faktördür. Devletlerin bu dengeyi sağlamak için savaşa başvurmaları da olası bir durumdur.<sup>107</sup>

Morgenthau çalışmalarında güç dengesi kavramıyla güç mücadelesi kavramını birbirinin yerine kullanabilmektedir. Nitekim devletlerin kurdukları ittifak politikaları bize genellikle güç dengesi oluşturduklarını değil; güç mücadelesine girdiklerini göstermektedir. Bu bağlamda kullanılan güç dengesi kavramı, halihazırdaki duruma yönelik uygulanan politika ya da alaka olarak tanımlanabilir. Bu tanıma göre, güç mücadelesi ile güç dengesi kavramı aynı anlama gelmektedir. Ayrıca Morgenthau çalışmalarında güç dengesini bir durum olarak tanımlamasının yanı sıra bir politika olarak da değerlendirmektedir. Ona göre güç dengesi politikası, gerçek bir denge durumu veya bir devletin kendi yararına bir durum yaratması ya da zararına olacak bir durumu engellemesi için üretilen politikalardır.<sup>108</sup> Morgenthau, çalışmalarında güç dengesi politikasının 4 temel aracı olduğunu ifade etmektedir. Bunlar; böl ve yönet, silahlanma, toprak paylaşımı ve ittifak oluşturmadır.<sup>109</sup> Ancak sözü edilen 4 araca ek olarak savaş ve askeri araçlar da beşinci bir unsur olarak ifade edilebilir.<sup>110</sup>

Morgenthau'nun güç dengesi politikasının temel araçlarından biri olarak varsaydığı böl ve yönet anlayışı, güç dengesinin en klasik yöntemi olup; tarihte çokça örneği bulunmaktadır. Böl ve yönet yöntemine rakiplerini bölerek ya da rakiplerini bölünmüş halde tutarak zayıflatmaya çalışan devletler tarafından başvurulmuştur. Bu yöneme verilebilecek en güzel örnekler Fransa'nın Almanya'ya ilişkin tarihteki değişmez politikası ve SSCB'nin Avrupa'daki ülkelerin kalanına ilişkin politikalarıdır. 17. yüzyıldan II. Dünya Savaşı'nın sonuna kadar Alman İmparatorluğu'nun bir dizi küçük, bağımsız devlete bölünmesini desteklemek ya da bu tür devletlerin

107 Peter Toledo, "Classical Realism and the Balance of Power Theory", *Glendon Journal of International Studies*, 4, 2005, s. 61.

108 Arı, *a.g.e.*, 2006, s. 279-288.

109 Toledo, *a.g.m.*, s. 60-61.

110 Arı, *a.g.e.*, 2006, s. 288.

bir araya gelmesini önlemek Fransız dış politikasının değişmeyen ilkesi olmuştur. Benzer şekilde SSCB, 1920'lerden Soğuk Savaş'ın bitimine kadar Avrupa'nın bir "Batı Bloku" altında birleşmesine ilişkin tüm planlara tutarlı bir biçimde karşı çıkmıştır.<sup>111</sup>

Morgenthau'nun güç dengesi politikasında sunduğu ikinci araç toprak paylaşımıdır. Bu yöntem, 18. ve 19. yüzyıllarda bir devletin toprak kazanmasıyla var olan güç dengesinin bozulduğunu ya da bozulabileceğini düşünen devletlerin güç dengesini yeniden tahsis etmek üzere sıkça kullandıkları bir araçtır.<sup>112</sup> Benzer bir şekilde İspanya tahtı veraset savaşını bitiren 1713 tarihli Utrecht Antlaşması da ilk kez toprak tazminatı yoluyla güç dengesi ilkesinin sağlanmasını öngören antlaşma olmuştur. Utrecht Antlaşması'yla İspanya'nın Avrupa'daki ve sömürge yönetimlerindeki toprakları, Habsburg Hanedanı ile Bourbon Hanedanı arasında bölüştürülmüştür. Başka bir örnek olarak Polonya topraklarının 1772, 1793 ve 1795 yıllarında üç kez paylaşılması verilebilir. Nitekim o dönemlerde Avusturya, Prusya ya da Rusya'dan birisinin Polonya topraklarını tamamıyla ele alması diğer 2 devlet aleyhine güç dengesini bozacağı için sözü edilen devletler, Polonya topraklarını aralarında eşit şekilde bölüp paylaşmışlardır. Öyle ki Avusturya ve Rusya arasındaki 1772 tarihli antlaşmada toprak paylaşımının "tamamen" eşit olması yönünde bir ifade bile yer almıştır.<sup>113</sup>

Morgenthau'nun güç dengesi politikası konusunda sunduğu üçüncü araç ise silahlanmadır. Silahlanma, bir devletin elindeki askeri gücü yoluyla bir güç dengesi sağlaması ya da sağladığı güç dengesini devam ettirmesi amacıyla sık sık başvurulan yöntemdir.<sup>114</sup> Bu bağlamda A devletinin, B devletinin silahlanmasına ayak uydurmaya çalıştığı ya da onu geçmek için çabaladığı silahlanma yarışı istikrarsız ve dinamik bir güç dengesi sağlama aracıdır. Silahlanma yarışı ulusal bütçenin büyük bir kısmını tüketen, korkuları, şüpheleri ve güvensizliği derinleştiren,

---

111 Morgenthau, *a.g.e.*, s. 190.

112 Arı, *a.g.e.*, 2006, s. 289.

113 Morgenthau, *a.g.e.*, s. 191.

114 Arı, *a.g.e.*, 2006, s. 289.

askeri hazırlık yükünü arttıran bir yöntemdir. I. Dünya Savaşı öncesinde Almanya ve İngiltere arasındaki donanma rekabeti veya Fransız ve Alman ordularının rekabeti silahlanma aracına örnek olarak verilebilir.<sup>115</sup> Ayrıca II. Dünya Savaşı'nın ardından Doğu ile Batı blokları arasında yaşanan silahlanma yarışı da verilebilecek bir başka örnektir.<sup>116</sup> Bunun dışında Morgenthau, silahsızlanmanın da güç dengesi politikasının bir aracı olabileceğini savunmaktadır. Ancak Morgenthau ve diğer realistler silahsızlanmanın askeri çatışmayı azaltsa bile, silahlanmayı uzun vadede kontrol etmenin zor olduğunu düşünmektedirler.<sup>117</sup> Silahsızlanmaya verilebilecek en önemli örnek ise 1922'deki Washington Deniz Antlaşması'dır. Bu antlaşmayla İngiltere, ABD, Japonya, Fransa ve İtalya deniz silahlarının orantılı olarak azaltılması ve sınırlandırılması konusunda anlaşmışlardır.<sup>118</sup>

Morgenthau'nun güç dengesi politikasının aracı olarak gördüğü dördüncü yöntem ittifaklardır. Tarihe bakıldığında güç dengesi genellikle bir devletin veya devletlerin diğer devlet ya da devletler tarafından oluşturulan ittifaklar sonucunda sağlandığı görülür.<sup>119</sup> İttifaklar çok kutuplu bir uluslararası sistemde güç dengesinin kaçınılmaz bir aracıdır. Zira bir A devleti B devletine karşı güçlü konumunu korumak ya da dengeyi sağlamak için üç seçeneği vardır: A devleti gücünü arttırabilir, kendi gücüne başka devletlerin gücünü katabilir ya da B devletinin gücünü diğer devletlerin güçleriyle birleştirmesini engelleyebilir. Eğer A devleti ilk seçeneği uygulamayı seçerse, bir silahlanma yarışı başlatmış olur, ikinci veya üçüncü seçeneği uygularsa, bir ittifak politikası izlemek durumunda kalır. Bir devletin ittifak politikası izleyip izlemeyeceği ilkedden çok koşulların uygunluğuyla alakalıdır. Bir devlet kendisini başka bir devletten yardım almadan kendi gücüyle koruyabileceğini düşünüyorsa, yani kendisini yeterince güçlü hissediyorsa ya da ittifaktan kaynaklanan yükümlülüklerin yükünün beklenen avantajlardan daha ağır basacağına inanıyorsa ittifaka girmez ya da

115 Morgenthau, *a.g.e.*, s. 192.

116 Arı, *a.g.e.*, 2006, s. 289.

117 Toledo, *a.g.m.*, s. 60-61.

118 Morgenthau, *a.g.e.*, s. 193.

119 Arı, *a.g.e.*, 2006, s. 290.

ittifaktan ayrılabilir. Örneğın İngiltere ve ABD, barış zamanlarında diğer devletlerle ittifaka girmekten kaçınmıştır.<sup>120</sup> Ayrıca şunu da belirtmek gerekir ki birçok realist, kalıcı ittifaklar kurulması konusuna olumsuz bakmaktadır. Realistler, kalıcı ittifakların barışçıl bir durumu en az beş şekilde istikrarsızlaştırabileceğini savunmaktadırlar. Bunlar řu şekilde sıralanabilir: <sup>121</sup>

1. İttifaklar saldırgan devletlerin yayılmacı emelleri için askeri yeteneklerini birleştirmelerini sağlayacaktır.
2. İttifaklar dışmanları tehdit edebilir. Böylece her iki devlet için de güvenliği azaltan karşı ittifaklar kurmalarını teşvik eder.
3. İttifaklar tarafsız devletleri karşı ittifaklara itebilir.
4. Devletler bir kez ittifak kurarak güçlerini birleştirdikten sonra, güç dengesi sistemi içerisindeki mütteliklerinin dışman aktörlere karşı gereksiz eylemlerde bulunmalarını engellemeye çalışmalıdır. Bu durum da ittifak sistemi içerisindeki diğer üyelerinin güvenliğine zarar verebilir.
5. Bugünün müttelikinin yarının dışmanı haline gelme olasılığı her zaman mevcuttur.

Morgenthau'nun güç dengesi politikası araçları, temelde dört tanedir. Ancak bunlar dışında bir araçtan daha söz edilebilir. Bu da savaş seçeneğinin de gündeme geleceği askeri araçlardır. Devletler diğer aktörlerin yönelimlerini güç kullanarak engelleyebileceklerini düşünürler. Bu noktada devletlerin emperyalist politikalar güderek yeni bir güç dağılımı oluşturmayı amaçladıkları söylenebilir. Nitekim söz konusu durumda devletler, askeri yöntemler ve güç kullanımına başvurabilirler.<sup>122</sup>

---

120 Morgenthau, *a.g.e.*, s. 193.

121 Toledo, *a.g.m.*, s. 61.

122 Arı, *a.g.e.*, 2006, s. 290.



## Sonuç

Güç ve güç dengesi kavramları realist yaklaşım için çok önemli kavramlardır. Realizme göre uluslararası sistemin ana aktörü olan devletler, anarşik bir sistemde güvenliklerini sağlamak amacıyla sürekli olarak güçlerini arttırma yoluna giderler. Bu bakımdan realizm için güç denilince akla ilk olarak askeri güç gelmektedir. Ancak güç kavramını çeşitli realist yazarlar farklı şekillerde tanımlamıştır. Kimisi gücün caydırıcılığına odaklanırken kimisi de gücün bir amaç değil de araç olduğunu ifade etmiş, kimisi de uluslararası politikanın temel unsuru olarak tanımlamıştır. Yani realizm, güç kavramına çok boyutlu bir bakış açısı getirmiştir.

Güç dengesi kavramı da realizmin başat kavramlarından. Güvenliklerini sağlamak için güçlerini maksimize eden devletler, sistemin bir güç mücadelesi alanı olmasına neden olurlar. Böylesi bir ortamda zaman zaman bazı devletler güçlerini diğerlerine göre daha fazla arttırır ve sisteme hâkim olma amacı gütmeye başlar. Realizm, işte bu durumda diğer devletlerin aralarında ittifak kurarak söz konusu devleti engelleyeceğini ve güç dengesini sağlayacağını farz eder. Bu nedenle aslında güç ve güç dengesi kavramları realizmde birbirlerini tamamlayıcı kavramlar olarak okunabilir.

## Kaynakça

ANTUNES, Sadrina-Isabel Camisao, "Realism", Stephen Mcglinchey, Rosie Walters, Christian Scheinpflug der., *International Relations Theory*, E-International Relations Publishing, Bristol 2017, s. 15-21.

ARI, Tayyar, *Uluslararası İlişkiler Teorileri*, Alfa Basım Yayın, İstanbul 2004.

ARI, Tayyar, *Uluslararası İlişkiler ve Dış Politika*, Alfa Basım Yayın, İstanbul 2006.

ARIBOĞAN, Deniz Ülke, *Uluslararası İlişkiler Düşüncesi*, Bahçeşehir Üniversitesi Yayınları, İstanbul 2007.

ATEŞ, Davut, "Uluslararası İlişkiler Disiplininin Oluşumu: İdealizm/Realizm Tartışması ve Disiplinin Özerkliği", *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 10(1), 2009, s. 11-25.

AYDIN, Aydın-Emir Bakıncak, "Uluslararası Güç Dengesi ve İki Kutupluluk Arasındaki İlişki", *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 17(1), 2016, s. 95-112.

AYDIN, Mustafa, "Uluslararası İlişkilerin "Gerçekçi" Teorisi: Kökeni, Kapsamı, Kritiği", *Uluslararası İlişkiler*, 1(1), Bahar 2004, s. 33-60.

AYDOĞAN, Bekir-Hakan Aydın, *Güç Kavramı, Kamu Diplomasisi ve Güvenlik*, Ekopolitik UİM Rapor, İstanbul 2011.

BAŞARAN, Doğan, *Bir Hegemonya Modeli Olarak Konfüçyen Kapitalizm: Çin Dış Politikasında Konfüçyüçülük*, ANKASAM Stratejik Bakış, 21(5), Ekim 2017.

BAŞARAN, Doğan, *Uluslararası Güç İlişkileri Bağlamında İkinci Dünya Savaşı Sonrası Hegemonik Mücadelelerin İncelenmesi*, Giresun Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Giresun 2017.

BOOTH, Ken, *Realism and World Politics*, Routledge Taylor and Francis Group, Londra 2011.

BROWN, Chris, "Structural Realism, Classical Realism and Human Nature", *International Relations*, 23(2), 2009, s. 257-270.

ÇELİK, Kadir Ertaç-Mehmet Seyfettin Erol, "Ulusal Güvenlik Strateji Belgesi Bağlamında ABD'nin Karadeniz Politikası ve Türkiye", *KARAM*, 15(60), 2018, s. 100-123.

DOĞAN, Salih-Şeref Kavak, "Uluslararası İlişkilerde Güç Kavramı", Arif Behiç Özcan, Yusuf Çınar, der., *Uluslararası İlişkilerin Temel Kavramları*, Hükümdar Yayınları, İstanbul 2014, s. 239-272.

DONELLY, Jack, *Realism and International Relations*, Cambridge University Press, Cambridge 2000.

DUMANKAYA, Elif Merve, *Uluslararası İlişkiler ve "Güç" Kavramı*, STM Teknolojik Düşünce Merkezi, Ankara 2019.

DUNNE, Tim Dunne-Brian Schmidt, "Realism", John Baylis vd., der., *The Globalization of World Politics: An Introduction to International Relations*, Oxford University Press, Oxford 2011, s. 162-177.

EROL, Mehmet Seyfettin-Emre Ozan, "İdeoloji ve Dış Politika", Ertan Efegil-Mehmet Seyfettin Erol, der., *Dış Politika Analizinde Teorik Yaklaşımlar: Türk Dış Politikası Örneği*, Barış Kitap, Ankara 2012, s. 347-375.

EROL, Mehmet Seyfettin-Emre Ozan, "Türk Dış Politikasında Süreklilik Unsuru Olarak Siyasal Rejim", Ertan Efegil-Mehmet Seyfettin Erol, der., *Dış Politika Analizinde Teorik Yaklaşımlar: Türk Dış Politikası Örneği*, Barış Kitap, Ankara 2012, s. 237-271.

HEALY, Brian-Arthur Stein, "The Balance of Power in International History Theory and Reality", *Journal of Conflict Resolution*, 17(1), 1973, s. 33-61.

KAPLAN, Morton, *System and Process in International Politics*, European Consortium for Political Research, Colchester 2005.

MEARSHEİMER, John, "Structural Realism", Tim Dunne vd., der., *International Relations Theories: Discipline and Diversity*, Oxford University Press, Oxford 2006, s. 77-94.

MORGENTHAU, Hans Joachim, *Politics Among Nations The Struggle for Power and Peace*, Mcgraw Hill Higher Education, New York 2006.

NYE, Joseph, *Understanding International Conflicts*, Longman Publishing Group, Londra 2003.

NYE, Joseph, *Soft Power The Means to Success in World Politics*, Public Affairs, New York 2004.

ÖZDEMİR, Haluk, "Uluslararası İlişkilerde Güç: Çok Boyutlu Bir Değerlendirme", *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 63(3), 2008, s. 113-144.

ÖZEL, Cengiz, "Yumuşak Güce Bütünsel Bakış", *Güvenlik Bilimleri Dergisi*, 7(1), 2018, s. 1-27.

PEVEHOUSE Jon-Joshua Goldstein, *International Relations*, Pearson Education, Londra 2017.

SHEEHAN, Michael, *The Balance of Power: History and Theory*, Routledge, Londra 2004.

SÖNMEZOĞLU, Faruk, *İki Savaş Sırası ve Arasında Türk Dış Politikası*, Der Yayınları, İstanbul 2011.

TOLEDO, Peter, "Classical Realism and the Balance of Power Theory", *Glendon Journal of International Studies*, 4, 2005, s. 52-63.

WALTZ, Kenneth Waltz, *Theory of International Politics*, Wesley Series in Political Science, Kanada 1979.

WOHLFORTH, William vd., "Introduction: Balance and Hierarchy in International Systems", William Wohlforth vd., der., *The Balance of Power in World History*, Palgrave Macmillan, Basingstoke 2007, s. 1-21.

UĞRASIZ, Bülent, "Uluslararası İlişkilerde İki Farklı Yaklaşım: İdealizm ve Realizm", *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(2), 2003, s. 139-145.

YAPICI, Utku, "Yumuşak Güç Ölçülebilir mi?", *Uluslararası İlişkiler*, 12(47), 2015, s. 5-25.

YILMAZ, Sait, "Uluslararası İlişkilerde Güç ve Güç Dengesinin Evrimi", *Stratejik Araştırmalar Dergisi*, 1(1), 2008, s. 27-65.

## Structured Abstract

The liberalist approach dominated international relations in the period between World War I and World War II. Liberalists believe that the nature of states is good and that states can coexist peacefully without war. Based on the liberalist approach, the European states established the League of Nations, a supreme interstate institution, to solve the problems emerged after World War I. However, World War I was not the last war in world history. After twenty-one years, the peaceful system which had been envisaged by the liberalists has turned out to be unsuccessful that another World War has begun. Massive amount of people was affected by this war that even more were killed and wounded. It also had severely affected the world economy, politics, and moreover the humanity. Liberalist approach could not foresee and prevent World War II. Thus, the belief in liberalists view was shattered, and the liberalist approach has begun to lose its popularity. For this reason, a group of academics, who called themselves realists, emerged in response to the failure of liberalism.

Realism dates back to the ancient times. Historically, Sun Tzu can be considered as the first representative of the realist approach. Other realists are called classical realists, such as Thucydides, Machiavelli, Thomas Hobbes; and modern realists are Edwart Hallet Carr, Hans J. Morgenthau and Kenneth Waltz. According to the realist scholars, human nature is bad and selfish, so the state is a selfish being as well. Due to anarchic nature of international system, states have to be selfish and evil in order to survive. This is the only way they could manage to survive. Otherwise, states could be easily hunted.

After World War II, realists, who accuse liberalism of being too utopian, have approached international relations from a realist point of view and re-examined the concepts of liberalism from a realist stance. Hence, the concepts of power and balance of power, which are the two basic concepts of international relations were re-examined by realists, and also were given a multi-dimensional perspective. Thus, the concepts of power and balance of power are to be considered as the very basic concepts for realism.

Power can be viewed as the most significant concept for realism. From a realist point of view, military power is vital. However, as it is mentioned above, the concept of power has been evaluated from multi-dimensional terms within realism. Therefore, the definition of power is changeable as military, as deterrence, the most basic element of international politics, as a goal, and sometimes as a means, not as a goal. So, the concept of power is defined differently according to different realist scholars.

Historically, the concept of balance of power had been developed based on the European history between 1648-1945. During the period in question, the powers of the European states were almost equal and there was a balance of power among them. Whenever a state has tried to move to a dominant position, as an aggressor state it was stopped by an alliance.

The balance of power is another basic concept for realism. Realism assumes that the states which are the main actors in the international politics live in an anarchic system. States have no choice but to increase their power in an effort to provide their own security in the anarchic system. However, sometimes when a state increases its power it could threaten the whole international system. Under these circumstances, realism assumes that other states will unite to stop the threatening state and ensure the balance of power. In other words, from the realist approach, states fight to acquire balance of power. In contrast to liberalist scholars, realists assume that states must fight as it is required by the anarchic nature of the system.

As a result, the realists have re-examined the concepts of power and balance of power and have contributed to the literature by bringing these concepts in line with current situation. Indeed, these concepts have acquired their real meanings thanks to realism.

The realist approach survived to the present day with its different perspective relying on realistic perception of the world that it is brought to the literature of international relations. Today, it is one of the two important international relations approaches in the literature.